בכל מערבין פרק שלישי עירובין לא.

מסורת הש"ס

מערבין לכהן עהור בתרומה עהורה בקבר. וכ"ם בחולין דלא נמי מיעמו חזו ליה אלא אפי' בתרומה דלא מעמאה לא חזיא ליה אפאר למעבד תקנתא כדמפרש ואזיל. ודוקא נקט עהור בעהורה אבל בעמאה לא דלא חזיא ליה לא לכהן עמא ולא לכהן עהור וכהן עמא בעהורה נמי לא דלא חזיא ליה: היכי אזיל בשידה מיבה ומגדל והא כיון דאחתא איעמיא לה בשלא הוכשרה או שנילושה במי פירות והיכי מייתי לה בפשוטי כלי עץ דלא מקבלי עמאה והא קא מאהיל דמייתי לה אחוריה[6] אי הכי מ"ע דרבנן קסברי אסור לקנות בית באיסורי הנאה *מכלל דר' יהודה סבר מותר קסבר מצות לאו ליהנות ניתנו אלא [7]הא דאמר רבא מצות לאו ליהנות ניתנו לימא כתנאי אמרה לשמעתיה אמר לך רבא אי סבירא להו דאין מערבין אלא לדבר מצוה דכולי עלמא מצות לאו ליהנות ניתנו והכא בהא קמיפלגי מ"ם אין מערבין אלא לדבר מצוה ומ"ם מערבין אפילו לדבר הרשות אלא הא [8]דאמר רב יוסף אין מערבין אלא לדבר מצוה לימא כתנאי אמרה לשמעתיה אמר לך רב יוסף דכולי עלמא אין מערבין אלא לדבר מצוה ודכולי עלמא מצות לאו ליהנות ניתנו ובהא קמיפלגי מ"ם [9]כיון דקנה ליה עירוב לא ניחא ליה דמינטרא ומ"ם [10]ניחא ליה דמינטרא דאי איצטריך אביל ליה: **מתני'** [11]מערבין בדמאי ובמעשר ראשון שנטלה תרומתו ובמעשר שני והקדש שנפדו והכהנים [12]בחלה אבל לא בטבל ולא במעשר ראשון שלא נטלה תרומתו ולא במעשר שני והקדש שלא נפדו: **גמ'** [13]דמאי הא לא חזי ליה מיגו דאי בעי מפקר להו לנכסיה והוי עני וחזו ליה השתא נמי חזי ליה [14]דתנן מאכילין את העניים דמאי ואת מערבין לכהן טהור בתרומה טהורה בקבר היכי אזיל בשידה תיבה ומגדל והא כיון דאחתא איעמיא לה בשלא הוכשרה וכ"ש בחולין דלא נמי מיעמו חזו ליה אלא אפי' בתרומה דלא מעמאה לא חזיא ליה אפאר למעבד תקנתא כדמפרש ואזיל. ודוקא נקט עהור בעהורה אבל בעמאה לא דלא חזיא ליה לא לכהן עמא ולא לכהן עהור וכהן עמא בעהורה נמי לא דלא חזיא ליה: היכי אזיל בשידה מיבה ומגדל והא כיון דאחתא איעמיא ליה. כלומר היכי דלר' יהודה אפילו בבית הקברות איכא תקנתא למיזל בשידה מיבה ומגדל וכ"ש קבר יחידי שיכול לעמוד אלא אלא מיהא תרומה מכי אגמה המם מעמא בהאהיל של קבר: **במי פירות.** שאין מכשירין: **והיכי מייתי לה.** לאוכלה דהא רבי יהודה רחוי לאוכלו בעי מדנקט עהור בעהורה ולא אכשר עמא בעהורה משום דחזיא לאחריני ועוד מדתני בתמיניתא[15] לאוך ולאכול: **בפשוטי כלי עץ דלא מקבלי עומאה.** אבל במידי דמקבל עומאה לא דה"ל כלי עמא מת שהוא אב הטומאה דמיעמא מאמת אהל ומעמא ליה לאדם ועמא אסור בתרומה עהורה וקאי עליה במיתה ואע"ג דלית בה פותח טפח דמייתי ליה אחוריה[16] כדמפרש לקמן. קי"ל (שבת דף ח.) בי"ש דבר שבל המטלטלין מניחין את הטומאה על עצמן כשהאהילו על מת בכל שהן ומעמא ליה אדם האוחזו ותו לא חזיא ליה תרומה: **והא קא מאהיל.** קס"ד כשיש בכלי פותח טפח או בהקיפו טפח וגזרו על האדם הנשאו בעובי המרדע בגיעלות הבשר (שם): **דמייתי ליה אחוריה.** דבלי שאין בחודו טפח לא אהיל הוא: **אי הכי מ"ע דרבנן.** בקבר יחידי נהי דאיפלגו במתמיתין בבית הקברות ולא סבירא להו דמיהו מלינה בהאהל זרוק אבל הכא יכול לעמוד על שפתו ויציאתו אלינו: **אסור לקנות בית באיסורי הנאה.** בקבר והא הנאה היא דמיסתרי ביה למיפק חוץ לתחום וכל מסמיכי המת אסורין בהנאה דנפקא לן בסנהדרין (ד' מז:) מומתת שם מרים[17] וגמר שם שם מעגלה ערופה[18] ואפילו ביסרפל ומי אמרי רבנן והא דתני כהן להוליען כחו דרבי יהודה: **מצוה לאו ליהנות נתנו.** ואין מערבין אלא לדבר מצוה אלא בבית האבל או בבית המשתה כדלקמן: הא דרבא במסכת ר"ה (דף כח.) תוקעין בשופר של עולה: **רבנן סברי מערבין אפילו לדבר הרשות.** והלכך הנאה היא: הא דרב יוסף בכילד מסמתפין (לקמן פב.): **כיון דקנה ליה עירוב.** בין המסמכות תו לא אכפת ליה בבטירותא ועד קיימא עירוב לא נמי ניחא ליה לאו הנאה היא דמשום מצוה הוא: **מתני' דמאי.** בכבר שלקחה מעם הארץ ולא הפרים ממנה דמאי: **ולא במעשר שני והקדש שלא נפדו.** ואע"ג דמלי פריק להו השתא מיהא לא מפקר: **גמ'** [19]ורשב"ל פירש התם דאין לחוש כיון דמסקנא לא קיימא הכי דמוקי לה בדף של מתכת ור"י מפרש דכלי עץ שהם רחבים כעין דף ורחוי להניח עליהם חפצים גזרו רבנן עליהם דלמא כלי עץ אינם רחבים ומקבלים טומאה אפילו מדרבנן וי"מ דדף של מתומים וכיוצא בזה שהם שימושי אדם ומשמשין שימושי אדם גזרו רבנן בהן טומאה כדמוכח בתוספתא כהנים בפרשת ביום השמיני דממעטו קולס וקולנס מכלי עץ ולא כל כלי עץ ומרבה שולחן וטבלא ודולבקי מכל וקאמר ומה ראית מ"ל שק מה שק מיוחד שהם תשמישי אדם ומשמשי תשמישי כו' ועי"כ כשאין לחויין למדרס חייבי מלאה נקט כפת ומטה ועוד דמוכל המסכת ה"ל לרבויינהו וכשאין להן בית קבול נמי חייבי מלאה קאמר מה שק מיטלטל מלא וריקן אלמא מקבלי טומאה מדרבנן ואף על גב דדרים מקרא אסמכתא בעלמא הוא ועיקר דרשא דרשינן למה שק מטלטלין מלא וריקן וכמה מדרשות יש בת"כ דהוי רק אסמכתא ותבא דבפרק שני לנזיר מנחות דף לו:) אמר רבי יוחנן לדברי האומר מפגרת למטה היתה פי' ברגלים ולא בשולחן טבלא המתבפסת טומאה כדדרשינן מעל השולחן הטהור מכלל דאיכא שהוא טמא ולדברי האומר למעלה היתה טבלא המתבפסת מיבעי לך דשל מקדש מקבל טומאה לפי שיש לו בית קיבול ולריך קרא דהטהור מכלל שהוא טמא שהיו מגביהין אותו לעולי רגלים שלא תאמר עשוי לנחת הוא והשתא אמאי מיבעי מיפשוט מדרשה דת"כ אלא ש"מ אסמכתא בעלמא היא כדפרישית והא דמשמע התם דטבלא המתבפסת עדיפא לקבל טומאה דאוריתא משאר פשוטי כלי עץ היינו כדפ"ה משום דראוי להשתמש מב' לדדין:

דמאי הא לא חזי ליה. נראה דלסומכות דווקא פריך דלרבנן אף על גב דלא חזי ליה הא חזי לעניים ואם תאמר ולסומכות הא חזי ליה דמלי לאפרושי מיניה וכיה אפילו לרבנן דרבי דספק חשיבה דמעשרין דהמאי ויש לומר דמשמע ליה מתמיתין אפילו ליכא אלא שתי סעודות מצומצמות דמסתמא מתמיתין אחרי כבל ענין ולעיל (דף ל:) נמי פריך מאי פקפקא משום דמשמע ליה דמתמיתין אחרי אפילו ניתר משתי סעודות ומיהו בפרק מפנין (שבת דף קמז:) פריך נמי הכי גבי מטלטל ומשני כי הכא מיגו דמפקר כו' והתם הוה מלי למימר דחזי לעניים אלא משום דהתם מיבעי ליה לשנויי כי הכא ובפרק שלשה שאכלו (ברכות דף מז.): **רשב"ל**

עין משפט נר מצוה

נד א מיי' פ"ו מהל' עירובין הלכה יח טוש"ע א"ח סימן תט סעיף ג:
נה ב מיי' פ"ל מהלכות עירובין הלכה טו:

רב ניסים גאון

שנילושה במי פירות. עיקרו הוא שאמר הכתוב מכל האוכל אשר יאכל אשר יבא עליו מים יטמא. וכך פירשוהו אין לי אלא מים. והדבש והיין והשמן והדם והדבש והחלב מנין ת"ל וכל משקה. יכול מי תותים ומי רמונים ושאר כל מיני פירות שיש להם שם לווי. (ת"ל מים. מה מים מיוחדים שאין להם שם לווי אף אני מרבה הטל והיין והשמן והדבש והחלב שאין להם שם לווי. ומוציא מי תומים ומי רמונים ושאר כל מיני פירות שיש להם שם לווי). ועוד ממה שאמר הכתוב אחר כן וכי יותן מים על זרע, ואמרו בפירושו הרי זה בא ללמד על השדרן שלא יטמא את הזרעים אלא לאחר הכשר מים. מנין לעשות שאר משקין כמים. ת"ל מים. מים אמורין למעלה ומים אמורין למטה. מה מים אמורין למעלה עשה בהן משקין כמים אף מים האמורין למטה נעשה בהן שאר משקין כמים. ווו ראיה על כל המשקין שנידונין בהכשר מים. ומאי היא ז' המשקין כמו שפירשום בכאן כך פירשום עוד במשנת מכשירין בפרק ו', ז' משקין הן הטל והיין והשמן והדם וחלב ודבש דבורים. ואמרו הולדות למים היוצא מן העין ומן האוזן. ובתוספתא שבת גרסי מנין לדם שהוא משקה שנאמר ודם חללים ישתה. ומנין ליין שהוא משקה שנאמר ודם ענב תשתה חמר. מנין לדבש שהוא משקה שנאמר ויניקהו דבש מסלע. מנין לשמן שהוא משקה שנאמר משחה שמנים משחה שמרים. מנין לחלב שהוא משקה שנאמר ותפתח את נאד החלב ותשקהו. מנין לטל שהוא משקה שנאמר ומיץ טל מן הגזה מלא הספל מים. מנין לדם נידה שהוא משקה שנאמר מקור דמיה, ואומר ביום ההוא יהיה מקור נפתח. מנין לדמעה עין שהוא משקה שנאמר ותשקמו בדמעות שליש. ואומר דעמעפינו יזלו מים. כל אלו שכתובין הם שקרויים משקה. אבל מי פירות יצאו מכלל אלו המשקין ואינם מכשירין את הזרעים לטומאה. ואתה נמי בתוספתא מכשירין מי פירות מטמאין ולא מכשירין. ובתוספתא עקצים עשה שנילושה במי פירות טהורה שאין לך שמחובר לאוכלין ג') אלא משקין. ובמסכתא דחלה עשה שנילושה במי פירות חייבת בחלה ונאכלת בידים מסואבות. ובמס' תרומות נמי שנינו וחכמים אומרים תעלה ותאכל ניקודים או ראיתה אז תלוש במי פירות. קליות אז תלוש במי פירות. ובפרק הלוקח בהמה. ובב"ב ב"מ לא יחפור איתה מדאקשינן ותיפוק ליה דהוה ליה דבר שהוא מקבל טומאה ואינו חוצץ. ופרקינן בשנילושה במי פירות. היכי מיתי לה בפשוטי כלי עץ דלא מקבלי טומאה. עיקר דילה במשנה במס' כלים שנילושה במי פירות. עיקרו הוא שאמר הכתוב מכל האוכל אשר יאכל אשר יבא עליו מים יטמא. וכך פירשוהו אין לי אלא מים. והדבש והחלב מנין ת"ל וכל משקה. יכול מי תותים ומי רמונים ושאר כל מיני פירות שיש להם שם לווי. (ת"ל מים. מה מים מיוחדים שאין להם שם לווי אף אני מרבה הטל והיין והשמן והדבש והחלב שאין להם שם לווי. ומוציא מי תומים ומי רמונים ושאר כל מיני פירות שיש להם שם לווי). ועוד ממה שאמר הכתוב אחר כן וכי יותן מים על זרע, ואמרו בפירושו הרי זה בא ללמד על השדרן שלא יטמא את הזרעים אלא לאחר הכשר מים. מנין לעשות שאר משקין כמים. ת"ל מים. מים אמורין למעלה ומים אמורין למטה. מה מים אמורין למעלה עשה בהן משקין כמים אף מים האמורין למטה נעשה בהן שאר משקין כמים. ווו ראיה על כל המשקין שנידונין בהכשר מים. ומאי היא ז' המשקין כמו שפירשום בכאן כך פירשום עוד במשנת מכשירין בפרק ו', ז' משקין הן הטל והיין והשמן והדם וחלב ודבש דבורים. ואמרו הולדות למים היוצא מן העין ומן האוזן. ובתוספתא שבת גרסי מנין לדם שהוא משקה שנאמר ודם חללים ישתה. ומנין ליין שהוא משקה שנאמר ודם ענב תשתה חמר. מנין לדבש שהוא משקה שנאמר ויניקהו דבש מסלע. מנין לשמן שהוא משקה שנאמר משחה שמנים משחה שמרים. מנין לחלב שהוא משקה שנאמר ותפתח את נאד החלב ותשקהו. מנין לטל שהוא משקה שנאמר ומיץ טל מן הגזה מלא הספל מים. מנין לדם נידה שהוא משקה שנאמר מקור דמיה, ואומר ביום ההוא יהיה מקור נפתח. מנין לדמעה עין שהוא משקה שנאמר ותשקמו בדמעות שליש. ואומר דעמעפינו יזלו מים. כל אלו שכתובין הם שקרויים משקה. אבל מי פירות יצאו מכלל אלו המשקין ואינם מכשירין את הזרעים לטומאה. ואתה נמי בתוספתא מכשירין מי פירות מטמאין ולא מכשירין. ובתוספתא עקצים עשה שנילושה במי פירות טהורה שאין לך שמחובר לאוכלין ג') אלא משקין. ובמסכתא דחלה עשה שנילושה במי פירות חייבת בחלה ונאכלת בידים מסואבות. ובמס' תרומות נמי שנינו וחכמים אומרים תעלה ותאכל ניקודים או ראיתה אז תלוש במי פירות. קליות אז תלוש במי פירות. ובפרק הלוקח בהמה. ובב"ב ב"מ לא יחפור איתה מדאקשינן ותיפוק ליה דהוה ליה דבר שהוא מקבל טומאה ואינו חוצץ. ופרקינן בשנילושה במי פירות. היכי מיתי לה בפשוטי כלי עץ דלא מקבלי טומאה. עיקר דילה במשנה במס' כלים

גליון הש"ם

גמ' מכלל דר' יהודה סבר מותר מצות לאו ליהנות. עיי' לקמן דף עח ע"ב תוס' ד"ה לשמיה: תוס' ד"ה ומ"ם אהל ודוק וכו' ורשב"א בפרש דליתות. עי' עוד אמן מגינה דף כה ע"א ד"ה הא מני רבי היא: ד"ה היכי אזיל יכו' דלא הויא אלא הי"הקה. עי' ב"ב דף קא ע"א תוס' ד"ה ותו:

מוסף רש"י

מצות לאו ליהנות ניתנו. ליאסרו בהנאה בהם הנאה. אלא נטול על נחלריסם ניתנו (ר"ה כח.) שהמצות שנתנו לישראל לא ליהנות ניתנו להם, לא בשם הנאה ניתנו להם, אלא גזירת מלך היא עליהם (חולין פט.). אין מערבין אלא לדבר מצוה. לא תמיד המסים בלמה חוץ לתחום ע"י עירוב אלא לדבר מצוה (לקמן 29.). לא ניחא ליה דמינטרא. לא איכפת ליה בשמירתו, ואיכפת לא מיתמיה מקיבלה אלא קניית עירוב לחוליה והיה לו הנאה היא. דאין מערבין בתחומין אלא לדבר מצוה ומצות לאו ליהנות ניתנו (לקמן עח.). מאכילין את העניים דמאי. דהוי עמי הארץ מעשרים הם ומומרת דרבנן בעלמא הוא (ברכות מז. ולעיל יז.) שהעמידו בספק טבל, ובני עניים אמסמכת לא העמידו דברים (סוכה לה.) לא אמרינו עליהם מפני שעניים לאחר על פתח עמי הארץ ומתנו אל אחוב עמי הארץ מעשרין (שבת לבב.).

רבינו חננאל

מערבין לכהן טהור בתרומה טהורה בקבר.... אמרינן בהן טהור היכי עייל בקבר והא קא מיטמא. ופרקינן עייל בשידה תיבה ומגדל כר' יוסי בריה. ואקשינן תרומה זו כיון שנתנה על הקבר ניטמאת. ופרקינן כבר זו של תרומה במי פירות נילושה ומי פירות אין מכשירין. וכיון שלא הוכשרה לאו בת איטמויי היא. תוב אמרינן היכי מעייל לה בשידה תיבה ומגדל, אי דמפיק ידיה ושקיל לה מן הקבר הא איטמי. ושנינן דמייתי לה בפשוטי כלי עץ דלא מקבלי טומאה. והא מאהיל זה כלי עץ הפשוט צידו אחד עליו וצידו אחר על הקבר. וחנן כל המטלטלין המאהילין על הקבר מביאין טומאה על האדם הנושאין בעובי המרדע, והוא טפח. ושנינן דמייתי לה להאי כבר אחוריה דהאי כלי עץ הפשוט דלית בית עובי המרדע. אי הכי הא לית ליה אורחא לטמאה אמאי אסרי רבנן. ואמרינן רבנן סברי אסור (לקונתן) בית שביתה באיסורי הנאה, שנמצא נהנה מהם. ואקשינן וכי ר' יהודי שרי לרבנן מאיסורי הנאה.

ופרקינן דכולי עלמי אסרי ליה (פת) [בית] באיסורי הנאה. והכא בורבא מצות לא ליהנות ניתנו פליגי. דבי' רבא מפורשין בשתיות חולין פרק כיסוי הדם בסופו, וכולי עלמי כרב יוסף סבירא להו דאמר אין מערבין אלא לדבר מצוה, דדי'קינן מתתני' כל מי שילך לבית האבל ולבית המשתה. רבי יהודי סבר הקנה שביתה בעירוב במקום איסורי הנאה שרי, דלא נמצא נהנה מן האיסור דעירוב זה מצוה היא, אית ליה הא דרבא דאמר מצות לאו ליהנות ניתנו. גרסינן בראש השנה פרק ראוהו בית דין, וכל ישראל, בעניין התוקע בשופר של עולה ובשופר של שלמים. ואסיק' הדר אמר רבא אחד זה ואחד זה מצות לאו ליהנות ניתנו.

רבנן לית להו הא דרבא. ואקשינן נימא דרבא תנאי היא. ושנינן, לא דכולי עלמי איתי להו דרבא, ובדרב יוסף פליגי. דאמר בתחילת פרק כיצד משתתפין בתחומין, אין מערבין אלא לדבר מצוה. ואקשינן תוב נימא הא דרב יוסף תנאי היא. ושנינן לא כולי עלמא אית להו דרב יוסף, הכא בהא פליגי, ר' יהודי סבר כיון דקנה ליה עירוב אסורי מסתא דעתיה מההוא כבר ואי אבדה ליה לא איכפת ליה, הלכך לאו הנאה איתי ליה כד מנטרא בקבר, ולפיכך שרי ולא מיתהני מאיסורי הנאה ולא מידי. ורבנן סברי אפי' הכי בתר דקנה עירוב ואיתעבידנא לה מצוה ניחא ליה דתינטר האי כבר בקבר, ואי מצטריך לה אכיל לה. דאשתכח דקא מיתהני מן הקבר בתר דאיתעביד לה מצות עירוב, דהילך אסרי. מערבין בדמאי דהא חזי ליה. כבית הילל דאמ' מאכילין את העניים דמאי ואי בעי מפקר לכולהו נכסי והוי עני ג). ירושלמי, לכהן בבית הפרס מעתה אפי' בבית הקברות ראוי לעבור על השבות, וכ"ש ראוי הוא לילכם בשידה תיבה ומגדל ולעשות לו חור פחות מטפח ולתחוב [בכוש] ובקיסם ולאכול.

לשון הש"ם

ג) (כפ"ש: תחוחים), כ) ר"ה מה. ב) לקמן מכ. ד) (לקמן עח.). ה) ס"ש ומחרומה. ו) כרכות מז. שבת קמ: פסחים לה: סוכה לה.; ז) דמלי פ"ב מ"ש לעיל יז.; ח) (לעיל כז.). ט) כפ"ש: תחוחים. י) ל"ל תחוחים. כ) (במדבר כו). ל) (דברים כח). מ) (כלאיים פוטה מד.). נ) (ל"ל ורבנן).

מסורת הש"ם

1) (כפ"ש: תחוחים), 2) ר"ה מה. 3) לקמן מכ. 4) (לקמן עח.). 5) ס"ש ומחרומה. 6) כרכות מז. שבת קמ: פסחים לה: סוכה לה.; 7) דמלי פ"ב מ"ש לעיל יז.; 8) (לעיל כז.). 9) כפ"ש: תחוחים. 10) ל"ל תחוחים. 11) (במדבר כו). 12) (דברים כח). 13) (כלאיים פוטה מד.). 14) (ל"ל ורבנן).

1) (בכ